

Ångelsta8, Bjerking AB.

Avtal behövs även för de digitala leveranserna

I detta projekt har man tagit fram en avtalsmall för upphandling av digital information i ett byggprojekt. Avtalsmallen underlättar för parterna, beställare och projektörer, att avtala om vilka rättigheter och vilket ansvar som kan knytas till den levererade digitala informationen.

Bakgrund

BIM, Building Information Modelling, innebär att den gamla visionen om en obruten informationskedja från tidig planering till projektering, produktion och slutligen till förvaltning börjar bli verklighet. Den digitala informationen, ur vilken uppdragsresultatet skapas, genererades under många år med CAD och var huvudsakligen projektörers intresse. Med BIM börjar entreprenörer och inte minst byggherrar och förvaltare inse värdet även av den digitala informationen. Då blir det nödvändigt att specificera hur den digitala leveransen ska se ut. För detta ändamål finns Bygghandlingar 90, del 8 (utgåva 2) men det krävs även att parterna avtalar om hur

användning, nyttjanderätt och ansvar ska knytas till den digitala leveransen. För detta ändamål har en avtalsmall framtagits som kan användas som en bilaga till ett avtal enligt ABK 09.

Syfte

Syftet med projektet var dels att underlätta för parterna, beställare och projektörer, att avtala om vilka rättigheter och vilket ansvar som kan knytas till den levererade digitala informationen, dels "tvinga fram" insikten om att en digital leverans måste specificeras. Detta är naturligtvis beställarens ansvar eftersom det är beställaren som har ett syfte med användningen av den digitala informationen. Samtidigt är det inte sällan projektören som är mest insatt i BIM-verktygen, varför projektörens medverkan är viktig vid upprättandet av avtal om den digitala leveransens utformning.

Genomförande

På initiativ av OpenBIM och med finansiellt stöd av SBUF, Svenska Teknik & Designföretagen (STD) och Byggherrarna

har en avtalsmall "Avtal för digitala leveranser 2010" tagits fram. Arbetet bedrevs i en arbetsgrupp med löpande avstämningar mot en referensgrupp. Projektledare och huvudsekreterare var Håkan Blom. Såväl arbetsgrupp som referensgrupp bestod av representanter för hela sektorn – projektörer, entreprenörer, materialindustri, förvaltare och byggherrar. I arbetsgruppen deltog även jurister med kunskap om sektorns standardavtal. För uppläggnings av den webbaserade mallen anlätades en extern IT-konsult, som även under tre år kommer att se till att webb-versionen finns tillgänglig på OpenBIMs hemsida.

Resultat

Avtalsmallen omfattar i princip fem delar:

- allmän information om parterna och uppdraget
- hur den digitala informationsleveransen specificeras och hur mottagningskontrollen av denna ska genomföras
- beställarens rättigheter vid användningen av den digitala informationen
- leverantörens (konsultens) ansvar för den levererade digitala informationen
- hur den digitala informationen ska arkiveras

Den allmänna informationen innehåller uppgifter om parterna och uppdraget till vilket detta avtal ska utgöra en avtalsbilaga. Som stöd för parterna kan även anges vilket skede som den digitala leveransen ingår i (programhandling, bygghandling etcetera). Avtalsmallen är i sin nuvarande version begränsad till att gälla husbyggnad. Inom OpenBIM pågår för närvarande (februari 2011) sonderingar hur en utvidgning av avtalsmallen till att gälla även anläggningsverksamhet ska åstadkommas och finansieras.

Specifikationen av den digitala leveransen är väsentlig. Utan en specifikation blir avtalet meningslöst – varken användning, nyttjanderätt eller ansvar kan definieras om inte parterna överenskommit hur den digitala leveransen ska se ut. Här lämnar avtalsmallen öppet för parterna att specificera leveransen på olika sätt. Parterna kan välja en förenklad specifikation eller en specifikation som bygger på framtagen branschstandard. Bygghandlingar 90, del 8, utgåva 2 "Digitala leveranser för bygg och förvaltning" är det standarddokument som kan ligga till grund för en upprättad specifikation. Föreningen för Förvaltningsinformation (FFi) har tagit fram tillämpningsanvisningar (2010:FFi) som parterna kan hänvisa till. När väl parterna har överenskommit om leveransspecifikationen måste de även bli överens om hur den digitala leveransen ska kontrolleras, det vill säga vilka principer som ska gälla för mottagningskontroll. Avtalsmallen ger här möjlighet för parterna att precisera denna nödvändiga kontroll.

Parterna ska även bli överens om hur den specificerade digitala leveransen ska användas av beställaren. Avtalsmallen öppnar här för två möjligheter: informationen ska göras tillgänglig i beställarens egna system och användas utan att i några avseenden förändras eller så ska möjlighet finnas för beställaren att förändra informationen. Självklart innebär det stora konsekvenser för vilket ansvar konsulten är beredd att ta. Möjlighet finns även att ange om delar av den levererade digitala informationen ska undantas från beställarens användning.

Leverantörens (konsultens) ansvar för den levererade informationen är naturligtvis avhängigt av hur leveransen har specificerats och hur beställarens nyttjande av denna har definierats. Även här ger avtalsmallen parterna möjlighet att begränsa ansvaret för delar av den levererade informationen.

För såväl beställarens nyttjanderätt av den digitala informationen som konsultens ansvar gäller givetvis ABK 09. Eftersom komplexiteten i den digitala informationen är stor jämfört med den traditionella uppdragsresultatet krävs kompletteringar i regelverket vilket denna avtalsmall avser att fånga upp.

Slutligen ska parterna komma överens om hur den levererade digitala informationen ska arkiveras eftersom ABK 09 överlåter till parterna att överenskomma om detta.

Avtalsmallen finns upplagd på OpenBIMs hemsida (www.openbim.se/avtal) och kan fyllas i direkt på skärmen, sparas och skrivas ut. Till mallen finns en utförlig instruktion som hela tiden kan klickas fram beroende på var i mallen man befinner sig. Både avtalsmall och instruktion kan även laddas ner från hemsidan.

Slutsatser

Hantering av den digitala informationen i dagens projekteringsuppdrag har präglats av det avtalslösa tillståndet. Först när uppdraget ska levereras tas diskussionen upp om de digitala filernas status och användning i den fortsatta processen. Detta kan i värsta fall skapa tvistigheter mellan parterna eller att den digitala informationen hanteras så att ansvar för dess innehåll blir omöjlig att i efterhand klarlägga, vilket i sin tur kan leda till tvist.

Avtalsmallen innebär att parterna redan vid kontraktsskrivning tvingas att bli överens om detta. Även om det många gånger kan vara svårt att fastställa den framtida användningen av informationen i en leveransspecifikation är det bättre att börja med en gemensam ansats som senare kan definieras om, det vill säga avtalet kan ändras under löpande projekt om man bara är överens om hur det ska gå till och vilka konsekvenser det får för respektive part.

Avtalsmallen kommer således, när den används, möjliggöra att det "vilda-västern-liknande" tillstånd som i dag många gånger råder kring hanteringen av den digitala informationen går mot sitt slut, till gagn för effektiviteten i hela sektorn.

Ytterligare information

Kontaktpersoner:

Mårten Lindström, OpenBIM, tel 070 523 38 51,
e-post: marten.lindstrom@more10.se

Håkan Blom, HLBiom Konsult AB, tel 070 629 8660,
e-post: hakan.blom@gmail.com

Litteratur:

- Bygghandlingar 90, del 8, utgåva 2, SIS Förlag
- Tillämpningsanvisning 2010:FFi, Föreningen för Förvaltningsinformation

Internet:

www.openbim.se/avtal